

Hau da gogorki salatzen duena: abertzaletasunak ez zuela integratu, jadanik XIX mendean hasi eta gerra ondoren hainbeste indartu den hiritartzea eta industriadzea. Desfase bat. Herria kalean bizi zen, baina baserria zen eredu.

Rikardok ezin zezakeen jasan euskaldunaren eta baserriarraren identifikazioa. Ezin zezakeen onar Peru Abarka euskaldunen pertsonifikazioa izatea.

Kalea-baserria dikotomia, urte haietan, bizi bizia zen.

Abertzaletasun modernu bat proposatzen zuen Rikardok: euskaltzaletasuna eta sozialismoa elkarrekin ezkonduko zituen, batak bestea menperatu gabe. Honetan ez zen gehiegi definitua. Horregatik, nekez esan dezakegu arazo sozialaren eta arazo nazionalaren artean zer sintesi egingo zukeen gaur hemen.

Joan Mari Torrealdai

RIKARDO, KULTUR ANIMATZAILEAREN EREDU

Laket zait iduritzea (eta permiti bekit amestea) beste giro eta egoera batetan, ikasle bihurritz ingurikaturoko irakasle zuhur antzo, Euskal Herriko balizko Unibertsitate batetan, edota beste Emmanuel Mounier lez euskal «Esprit» berri bat zuzentzen... Oholdiak jandako Unibertsitateko aulki baten beharrez, gizarteak gutxietsitako mila aulki izan ditu Rikardok Euskal Herrian zehar. Eta horietatik bat, sei urte luze eta nahastuetan etengabe eramana, Zeruko Argiako politika saila. Presaka, patxadarik gabe, zuzenik makinara jaulkiaz, denbora eta ikaskizunak sakrifikatuz, astero astero eman ditu Arregik bere analisiak. Bere nortasunaren neurria hor agertzen zaigu beste inon baino ederkiago: jarraipena, analisi-joera, sintesi-indarra, didaktismo-ahalmen inbidigarria, «éclat» gabeko ekintza efektiboa. Ez genuen Euskal Herri guztian «Herriak eta Gizonak» politika sail hobegorik, ez eta erdal izparringietan ere.

Rikardo ez zen bakardadean, inguruko aide latza ezin jasanik, lan egiten duten horietakoa. Taldean maite zuen lanegitea, kultur animatzaile jator bati dagokion lez, nahiz eta taldekoek lana erraztu beharrean ugaritu egin (aipatutako politika sailean, pasadan, zerbait egina garenokin oroitzen naiz hau esatean).

Klaseetatik ateratzean baxo erdi baten aitzakian aurrez moldatzen genuen asteroko orria Rikardo beti animatzaile genuelarik, ez ideietan soilik, maiz berriketa humorea ekarriaz ere bai, edo ironia xorrotzaz baliatuz erabiltzen genuen auzi-mauzi serioak eztenkatzeko. Ez zen behinere itoko seriotasunean.

Taldeka lan egitea maite bazuen, ez zen lagunarte giroa bilatzearren soilik, zerbait ekiteko giro egokia sortu nahian baizik.

Dohain izugarria zuen jendea inguratzeko eta inguratu hutsarekin konformatu gabe taldeari nortasun berezi bat eman nahian ibili ohi zen. Askotan detaile apurrak ere kontuan zeuzkan taldearen kanpo-aldeko itxura itxurakoa izan zedin. Xehetasun-lan hauetan estilista agertzen zen edo eta batzutan gertatu zen bezala arrazoi handirik gabe taldea ez ziren besteengandik nabarmendu nahian, taldeari tankera berezi eta desberdin bat ematearren. Hain arteza bait zen antolamendu lanetarako. Baina, hori guztia jatorrizko senari jarraituz, naturaltasunarekin, bazterrak animatuz batean, atzaparrak krispatu gabe.

Kapillismoetan (hots, dilentatismo modu berezi batetan) denbora galduz aritu zela adierazi nahi ote du horrek? Inolaz ere ez. Susmo tikiena bazterrerazteko, hor ditugu Arregik bere buruz bururatu eta obratutako beste zenbait ekintza, herri mailan eta neurrian: besteak beste, alfabetatze ekintza, hitzaldiak... Alfabetatze ekintzak batez ere bere errealismoaren neurria ondo agertzen digu. Eta ez da meritu kaxkarra gaur egunean kapillismoaren tentaldiari amor ez ematea...

Azkenik, intelektual tankera baino gehiago kultur animatzaile oso batena zuen Rikardo Arregik, agian posible ez delako gaur egun Euskal Herrian intelektual hutsa izatea.

Mikel Lasa